

موقعیت پیش جنایی و نقش آن در ارتکاب جرم

مؤلفان:

دکتر نادر نوروزی

رعنا نبی زاده اصل

مجمع علمی و فرهنگی مجد

عنوان و نام پدیدآور

موقعیت پیش جنایی و نقش آن در ارتکاب
جرم / مولف نادر نوروزی با همکاری رضا
نسبی زاده اصل

مشخصات نشر:

تهران، مجید، ۱۳۹۳

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۲۲۹-۸

موضوع

جرم شناسی

موضوع

رفتار مجرمانه - پیش بینی

موضوع

روان شناسی جنایی

موضوع

برهنگاران و مجرمین

رده بندی کنگره

۳۱۳۹۳ ۲۹ ق ۰۲ HV۶۰۰۲۶۸۷

رده بندی دیربی

۳۶۴

شماره کتابشناسی

۳۶۷۷۳۷۳

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجید گزارش فرمایید.

موقعیت پیش جنایی و نقش آن در ارتکاب جرم

مؤلفان: دکتر نادر نوروزی، رعنا نسبی زاده اصل

انتشارات مجید

چاپ اول: ۱۳۹۳ تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و منحصر به «مجید» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، خیابان وحید نظری، تقاطع خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۲۲۹-۸

ISBN: 978-600-193-229-8

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل نوزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (متروی جاوید)، تقاطع شهیدای زاهد ارمی، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه بزرگ: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۳۵۱ ۶۲۴۸۶۷۰

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجید»

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل آدر صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۰۸۷۷۶۷۷

فصلنامه حقوقی مجید با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور به طور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

بخش اول: شناخت مفهوم و مبانی نظری وضعیت پیش جنایی	۱۵
مقدمه	۱۷
فصل اول: مفهوم و تعریف وضعیت پیش جنایی	۱۸
مبحث اول: مفهوم وضعیت پیش جنایی	۱۹
گفتار اول: مفهوم عینی وضعیت پیش جنایی	۲۰
الف) واقعیه اصلی	۲۰
ب) اوضاع و احوال به مورد اجرا گذاشتن نقشه جنایی	۲۱
گفتار دوم: مفهوم ذهنی وضعیت پیش جنایی	۲۲
الف) اندیشه	۲۳
ب) تصمیم گیری	۲۳
۱) تجارب قبلی	۲۴
ب) خلق آنی	۲۴
ج) شناخت حقیقی یا فرضی نسبت به طرز تلقی	۲۵
گفتار سوم: انواع وضعیت های پیش جنایی	۲۵
الف: وضعیت مخصوص یا خطرناک	۲۵
۲- وضعیت های غیر مخصوص یا بی شکل	۲۶
ج: وضعیت های مختلط یا بینابین	۲۷
مبحث دوم: نظریات مربوط به فرصت های جرم	۲۸
گفتار اول: دیدگاه فعالیت روزمره	۳۲
الف: وجود بزهکار احتمالی تحریک شده	۳۴
۱- تسهیلات فیزیکی	۳۴
۲- تسهیلات اجتماعی	۳۴

- ۳- تسهیلات ناشی از مصرف مواد روان گردان ۳۵
- ب) وجود آماج جرم مناسب ۳۶
- ۱- آماج جرم در جرائم علیه اموال ۳۶
- ۲- آماج جرم در جرائم علیه اشخاص ۳۷
- ج: فقدان محافظ کارآمد ۳۸
- گفتار دوم: تئوری الگوی جرم ۳۹
- الف: گره ها ۳۹
- ب: گذرگاه ۴۰
- ج: لبه ها ۴۰
- گفتار سوم: تئوری انتخاب معقول ۴۱
- الف: مدل تصمیم گیری اولیه ۴۳
- ب: مدل واقع جزایی ۴۳
- ج: مدل ادامه تصمیم گیری ۴۴
- فصل دوم: عناصر تشکیل دهنده وضعیت پیش جنایی** ۴۵
- مبحث اول: مثلث وضعیت پیش جنایی ۴۶
- دسته اول: عوامل مرتبط با بزهکار ۴۷
- دسته دوم: عوامل مرتبط با وضعیت جرم ۴۸
- گفتار اول: نقش بزهکار در وضعیت پیش جنایی ۴۹
- الف: رفتارهای مجرمانه تجاوز گرانه ۵۱
- ب: رفتار مجرمانه توافقی ۵۲
- ج: اختلافات بین اشخاص ۵۲
- د: بی نزاکتی و بی نظمی ۵۲
- ز: رفتارهای خطر آفرین ۵۳
- گفتار دوم: نقش بزه دیده در وضعیت پیش جنایی ۵۴
- الف: انواع بزه دیده ۵۶

۱- بزه دیدگان کاملاً بی گناه.....	۵۷
۲- بزه دیدگان شریک در شکل گیری بزه.....	۵۷
۳- بزه دیدگان بزه کار.....	۵۷
ب: علل و عوامل بزه دیدگی.....	۵۷
۱- مشارکت بزه دیده در بزهکاری.....	۵۸
۲- عدم محافظت و مواظبت از آماج ها.....	۵۸
۳- فرصت و موقعیت.....	۵۹
۴- ضعیف بودن بزه دیدگان.....	۶۱
۵- عوامل زیستی و اجتماعی بزه دیدگی.....	۶۱
گفتار سوم: نقش محیط در وضعیت پیش جنایی.....	۶۱
الف: کانون های جرم خیز.....	۶۲
۱- نقاط جرم خیز یا نقاط داغ.....	۶۴
۲- مسیرهای جرم خیز یا مسیرهای داغ.....	۶۴
۳- نواحی جرم خیز یا نواحی داغ.....	۶۴
ب: وضعیت های زمانی و مکانی خاص در تحقق وضعیت پیش جنایی.....	۶۶
مبحث دوم: ویژگی های وضعیت پیش جنایی.....	۶۸
گفتار اول: ماهیت وضعیت پیش جنایی.....	۶۹
گفتار دوم: نقش تحولات اجتماعی و فنی در ایجاد وضعیت پیش جنایی.....	۷۲
الف: مرحله نوآوری.....	۷۳
ب: مرحله رشد.....	۷۳
ج: مرحله بازار انبوه.....	۷۳
د: مرحله اشباع.....	۷۴
گفتار سوم: نتیجه کاهش وضعیت پیش جنایی.....	۷۴

۸. موقعیت پیش جنایی و نقش آن در ارتکاب جرم

بخش دوم: روش های پیشگیری از وضعیت پیش جنایی..... ۷۷

فصل اول: نقش طراحی محیط در از بین بردن وضعیت های

پیش جنایی..... ۷۹

مبحث اول: پیشگیری از جرم..... ۸۰

گفتار اول: مولفه های پیش گیری از جرم..... ۸۱

الف: غیر کیفری بودن..... ۸۱

ب: مستقیم بودن..... ۸۲

ج: هدف دار بودن..... ۸۲

د: اختصاصی بودن..... ۸۳

گفتار دوم: مراحل پیشگیری..... ۸۳

الف: پیشگیری اولیه..... ۸۳

ب: پیشگیری ثانویه..... ۸۴

ج: پیشگیری ثالث..... ۸۵

گفتار سوم: موارد پیشگیری از وضعیت پیش جنایی..... ۸۵

الف: پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیط..... ۸۶

ب: پیشگیری وضعی..... ۸۷

ج: فضای قابل دفاع..... ۸۸

د: رابطه میان پیشگیری وضعی و پیشگیری از طریق

طراحی محیط..... ۸۹

مبحث دوم: تعریف نظریه پیش گیری از جرم از طریق طراحی

محیط..... ۹۰

گفتار اول: ارکان و عناصر نظریه CPTED..... ۹۲

الف: تعیین قلمرو..... ۹۳

ب: نظارت یا مراقبت..... ۹۵

۱- نظارت غیر رسمی یا طبیعی..... ۹۶

- ۲- نظارت رسمی یا سازمان یافته ۹۷
- ۳- نظارت مکانیکی ۹۸
- ج- کنترل دسترسی یا ورودی ۹۹
- د- تصویر نگهداری از فضا ۱۰۱
- هـ- سخت کردن آماج جرم ۱۰۲
- ر- فعالیت پشتیبانی (حمایتی) ۱۰۳
- گفتار سوم: راهکارهای کاربردی ایمن سازی محیط: ۱۰۴
- الف- بهبود روشنایی ۱۰۵
- ب- مستقر کردن علائم و نشانه ها ۱۰۶
- ج- کنترل ورودی های فضاهای مسکونی ۱۰۷
- د- نظارت بر محیط مسکونی ۱۰۸
- هـ- مراقبت و نگهداری ۱۰۹

فصل دوم: نقش پیشگیری وضعی در جلوگیری از وضعیت

- پیش جنایی ۱۱۱
- مبحث اول: تعریف پیشگیری وضعی ۱۱۳
- گفتار اول: تکنیک های پیشگیری وضعی ۱۱۴
- الف: افزایش تلاش بزهکاری: ۱۱۶
- ۱- تقویت آماج ۱۱۶
- ۲- کنترل دسترسی به تسهیل کننده ها ۱۱۷
- ۳- محافظ خروجی ها ۱۱۷
- ۴- منحرف کردن بزهکاران ۱۱۸
- ۵- کنترل سلاح و ابزارهای ارتکاب ۱۱۸
- ب) افزایش خطرات بزهکاری: ۱۱۹
- ۱- افزایش محافظت ها ۱۱۹
- ۲- تسهیل نظارت طبیعی ۱۲۰

- ۳- کاهش گمنامی ۱۲۰
- ۴- به کارگیری اداره کنندگان محلی ۱۲۱
- ۵- تقویت نظارت رسمی ۱۲۱
- ج) کاهش منافع بزهکاری: ۱۲۲
- ۱- پنهان سازی آماج های جرم ۱۲۲
- ۲- حذف آماج ها ۱۲۳
- ۳- شناسایی اموال ۱۲۳
- ۴- برهم زدن بازارهای غیرقانونی ۱۲۳
- ۵- از بین بردن سود ۱۲۴
- د- کاهش تحریک ها ۱۲۴
- ۱- کاهش سرخوردگی و استرس ۱۲۴
- ۲- اجتناب از بروز درگیری ۱۲۵
- ۳- کاهش تحریک و وسوسه ۱۲۵
- ۴- خنثی کردن تنش و فشار بین زوج ها و هم
نشینان ۱۲۶
- ۵- انگیزه ردایی از تقلید و دنباله روی و مقابله با آن ۱۲۶
- و: حذف و رفع عذرها و بهانه ها: ۱۲۷
- ۱- وضع قواعد ۱۲۷
- ۲- اعلان و نصب دستورالعمل ها و اطلاع رسانی نسبت
به آنها ۱۲۸
- ۳- آگاه سازی و ایجاد هشاری ۱۲۸
- ۴- کمک و تشویق به همواسازی و سازگاری ۱۲۹
- ۵- کنترل مواد مخدر و الکل ۱۲۹
- گفتار دوم: نقش پلیس در جلوگیری از وضعیت پیش
جنایی ۱۳۰
- الف: بررسی و انتخاب یک مسئله ۱۳۲

ب: تحلیل مسئله شناسایی شده	۱۳۳
ج: تعیین و اجرای راهکارها	۱۳۵
د: ارزیابی طرح	۱۳۶
مبحث دوم: نقد و بررسی ایرادات راجع پیشگیری وضعی	۱۳۶
گفتار اول: ایرادات به قلمرو اعمال پیشگیری وضعی	۱۳۷
الف: پیشگیری وضعی در جرائم غیر عمدی و انگیزه های	
غیر مادی	۱۳۹
ب: پیشگیری وضعی در قبایل انواع بزهکاران	۱۴۰
گفتار دوم: ایراد جابجایی	۱۴۱
الف: جابجایی زمان ارتکاب	۱۴۱
ب: جابجایی مکان ارتکاب جرم	۱۴۲
ج: جابجایی تکنیکی یا تغییر روش	۱۴۲
د: جابجایی آماج های جرم	۱۴۲
ه: جابجایی نوع جرم	۱۴۳
گفتار سوم: ایراد محدودیت در آزادی	۱۴۴
الف: نقض حریم خصوصی و آزادی های فردی	۱۴۵
ب: افزایش احساس خطر و اضطراب در افراد جامعه ...	۱۴۶
نتیجه گیری	۱۴۷
منابع و ماخذ	۱۵۱

بسمه تعالی

انسانها در طی قرون با مشکلات مختلفی از قبیل گرسنگی، بیماری و ... مواجه بوده اند. پیشرفت فناوری و تسلط انسان بر محیط، بسیاری از مشکلات نظیر گرسنگی و موضوعات بهداشتی را حل کرده است. اما رفتار مجرمانه انسانها همچنان یکی از مشکلات اساسی جوامع بشری است که مهار نشده است. ابتدا انسانها علت بروز رفتارهای نامتعارف و جرائم را به عوامل مایوراء الطبیعه منصوب می کردند و بروز رفتار مجرمانه را ناشی از حلول ارواح خبیث در جسم انسانهای خاطی می دانستند و برای رفع آن به انجام مراسم خاص و یا شکنجه کردن و حتی کشتن فرد بزهکار متوسل می شدند. با ظهور دوران فلسفی، انسانها سعی کردند با ابداع روشهای عقلانی و با استفاده از منطق و روشهای استنتاج عقلی به پرسشهای خود پاسخ دهند. در این دوران مبتنی بر مفهوم عدالت که مفهومی فلسفی است جرم را عملی می دانستند که عدالت را نقض کرده است و مجرم را مستوجب کیفری معادل عمل وی می دانستند چرا که عدالت اقتضاء می کرد که جرم متناسب و معادل مجازات باشد. در این دوره نیز کسی توجهی به علل و عوامل بروز جرم نداشت و تنها به نحوه برخورد با مجرم و عمل وی پرداخته می شد در واقع حقوق کیفری متعلق به دوران فلسفی است و چاره اندیشی برای مقابله با عمل مجرمانه هدف آن است و به زمینه ها و علل وقوع جرائم نمی پردازد.

اما با شروع دوران علم و تفکر علمی انسان و استفاده از روشهای تجربی، نگرش جدیدی در خصوص بزه و بزه کاری شکل گرفت و رویکردی که سعی می کرد با روشهای تجربی و از طریق یافته ها و حقایق علمی، علل و عوامل وقوع جرائم را بررسی کند جرم شناسی متعلق به دوران علم است و روش مورد استفاده در جرم شناسی روش تجربی است.

در آموزه های ابتدایی جرم شناسی، دانشمندان جرم شناسی بدنبال علت وقوع جرم بودند و سعی می کردند علت وقوع جرم را در شخص

بزهکار یا جامعه و محیطی که در آن پرورش یافته جستجو کنند و در این خصوص فرضیه‌هایی ارائه نمودند و با روش‌های علمی، سعی در اثبات این فرضیه‌ها داشتند اما بزودی مشخص شد که رفتار انسان بسیار پیچیده است و تعیین علل رفتار انسان و مطالعه «جرای» آن بسیار دشوار خواهد بود. گرچه هنوز تعدادی از جرم‌شناسان، مطالعه و بررسی علل زیست‌شناختی اجتماعی و روانی جرم را ادامه می‌دهند اما برخی دیگر در رویکردی جدید به مطالعه فرایند ارتکاب جرم روی آورده‌اند. در این رویکرد، فرایند ارتکاب جرم از لحظه ایجاد اندیشه بزهکاری در ذهن مجرم تا زمان ارتکاب و قطعیت یافتن آن و آثار آن نسبت به بزه دیده مطالعه می‌شود، در این رویکرد که «دینامیک جرم» نام گرفته است رفتار مجرم بستگی به دو عامل اساسی دارد اول ویژگی‌های شخصیتی بزهکار که سبب می‌شود اندیشه مجرمانه در وی شکل بگیرد و آمادگی تبدیل این ذهنیت مجرمانه به جرم وجود داشته باشد و دیگری موقعیت پیش جنایی یعنی موقعیتی مساعد و مناسب برای فعلیت یافتن جرم، بدیهی است که بدون موقعیت مناسب، ذهنیت و تلاش بزهکار برای ارتکاب جرم به نتیجه نخواهد رسید و جرمی به وقوع نمی‌پیوندد. توجه به موقعیت مورد بحث که اصطلاحاً آن را موقعیت پیش جرم می‌نامند بسیار اهمیت دارد چرا که با از بین بردن موقعیتهای پیش جرم، می‌توان از ارتکاب بسیاری از جرائم پیشگیری نمود و این راهی است عملی و پرفایده برای پیشگیری از جرم. در همین راستا کتاب حاضر برای آشنایی دانشجویان و پژوهشگران با موقعیت پیش جرم و نقش آن در شکل‌گیری بزه و بزهکاری نگاشته شد. لازم به ذکر است سرکار خانم رعنا بی‌زاده در جمع‌آوری و دسته‌بندی این کتاب تلاش بسیار نموده و سهم بسزایی داشته‌اند. امید است موضوعات مطروحه مورد استفاده علاقه‌مندان قرار گیرد.

نادر نوروزی

آبان ۱۳۹۳